

KRONIKKEN

„Italiensk for begyndere“

Om dogmer i film og i fremmedsprogs pædagogik

Kirsten Haastrup

Professor, Handelshøjskolen i København.

Dogmefilmen „Italiensk for begyndere“ er en herlig film, som har haft stor succes herhjemme, ligesom den i skrivende stund vækker begejstring ved filmfestivalen i Berlin. Jeg kan kun anbefale dem, der ikke har set den, at gøre det, for man går glad ud af biografen. Som titlen antyder, handler filmen også om fremmedsprogsundervisning - og det aspekt af den er knap så opløftende. Undervisningen bygger på forældede dogmer om fremmedsprogstilegnelse, og jeg håber, at det hele blot er fiktion og ikke den skinbarlige virkelighed i aftenskoleundervisningen i dagens Danmark.

En kort introduktion til filmen må være på sin plads til støtte for dem, der ikke har set den. Vi møder en flok danskere i Hvidovre, som har det til fælles, at de går på aftenskole i italiensk. De arbejder

også alle sammen i nærmiljøet som f.eks. sygeplejerske, frisør, ekspeditrice i bagerforretning, præst og hotelreceptionist. Filmen er en hverdagsbeskrivelse af almindelige menneskers glæder og sorger. De mødes i frisørsalonen, på de lokale restauranter, på hospitalet og til begravelse i kirken. Mange af dem er enlige og ensomme mennesker, og de går på aftenkursus blandt andet for at møde andre. Kursets indhold er italiensk, måske fordi det sprog repræsenterer drømmen om romantikken, om det fremmede, den drøm der spreder lys i en triviel dagligdag. Derfor er den ugentlige kursusaften utrolig vigtig for dem, og derfor opfordrer de folk, de møder, til at melde sig på det lille italienskhold, så det kan komme op på det krævede antal deltagere, nemlig otte. Filmen slutter med en rejse til Venedig, hvor de tre forelskede

par finder hinanden. For det er jo en kærlighedskomédie.

Men nu til italienskundervisningen, som er i fokus i denne sammenhæng.

Holdets første lærer er en ægte, indfødt italiener, der imidlertid falder om i klasseværelset og må køres bort i ambulance. Næste undervisningsgang møder en repræsentant for den lokale aftenskole op, en formningslærer, og prøver at overtale deltagerne til at gå over til et keramikhold - her er der nemlig ledige pladser (jævnfør kampen om deltagerne i aftenskoleregi!). Da deltagerne imidlertid insisterer på, at de vil fortsætte med italiensk, forsøger formningslæreren at skaffe en afløser, og det ender med, at det bliver den dygtigste elev fra holdet, den unge Finn; det er således „en rekruttering fra egne rækker“, som det bliver sagt.

Den første lærer, italieneren, understreger troen på - eller dogmet om - den indfødte sprogbruger som den 'fødte' sproglærer i mere end en forstand. Han er levende, gestikulerende og udfører sit eget lille show foran de lettere forskræmte deltagere, der efter bedste evne prøver at fylde ud, når han laver en pause i sin talestrøm og opfordrer dem til at sige noget. Han roser og skruer charmen på især over for den kønneste af de modne damer, når hun skal bestille et hotelværelse i Italien - et dobbeltværelse! Som det fremgår, er indholdet i lektionen (måske i hele undervisningen?) parlørsproget, dvs. det handler om at bestille billetter, reservere værelser og andre turistprægede aktiviteter.

Da undervisningen senere overtages af den unge Finn, får vi et eksempel på en anden sproglærertype, den kvikke, men uuddannede elev. Han har hverken den indfødte lærers sproglige sikkerhed eller en sproglæreruddannelse i ryggen. Så han har intet andet valg end at gøre det, han har set sin egen lærer gøre. Og det gør han så med stor autoritet og selvhøjtidelighed. Han fortsætter således parlørundervisningen, og hans første replik som lærer er „Vi kom dertil, hvor vi skulle bestille et værelse.“ „Ja - med bad“, tilføjer den tro skyldige elev Jørgen Mortensen. Den indholdsmæssige fornyelse i undervisningen bliver i form af fodboldudtryk som 'straffespark' og 'målmand'; det er det, Finn selv er interesseret i og bedst kan. Når han slynger danske sætninger ud, som eleverne skal oversætte, prøver han dog at tilpasse indholdet til de enkelte deltageres behov. Sygeplejersken får f.eks. en sætning om blodtryk og bagerdamen én med prisen på en liter mælk.

Man kunne forvente, at Finn - som ung dansker opdraget i det danske skolesystem - havde interesseret sig lidt for miljøet i klasseværelset. Nok er han op imod de faste stolerækker i et auditorium, men han gør tilsyneladende intet for at hjælpe deltagerne til at kommunikere indbyrdes. De tre lidt ældre 'hattedamer' sidder side om side på første række, hvor de kan støtte hinanden og søge tryghed ved at tale i kor. I løbet af filmen kommer der nye deltagere til, og de sætter sig hver for sig længere tilbage i lokalet. Når man tager i betragtning, at mange af deltagerne til dels kommer for at få kontakt med an-

dre, ville en anden indretning af lokalet gøre underværker.

Vi vil nu sætte fokus på de aktiviteter, der indgår i denne fremmedsprogsundervisning. Hvad bliver deltagerne engageret i? Hvilke processer indgår? Svaret er: Imitation, gentagelse (i kor eller enkeltvis) og oversættelse af løsrevne sætninger til italiensk. Nok er det korte glimt og brudstykker af undervisning, vi ser, men kommunikativ undervisning er tilsyneladende ukendt land for filmens sproglærere.

Nu vil nogle læsere måske tænke, at imitation og gentagelse da har en rolle at spille i tilegnelsen af et fremmedsprog. Det er jeg enig i, især kan imitation være nyttig i forbindelse med tilegnelse af udtale, ikke mindst i begynderfasen. Men så stor en plads som den får her, skal den ikke have. Hvad angår oversættelse af løsrevne sætninger, er den næppe hensigtsmæssig. Vi får da også et par eksempler på, at nogle deltagere tilsyneladende arbejder ud fra ideen om dels en ord-for-ord oversættelse og dels forestillingen om 'et ord - en betydning'. Da Jørgen Mortensen f.eks. på Venedigturen vil bede en italiener tage et gruppebillede af holdet og instruerer vedkommende i at holde kameraet stille, bruger han glozen *silenzio*. Ikke sært at billedet bliver rystet!

Filmen giver også enkelte eksempler på deltagernes sprogindlæringsstrategier. Når bagerekspeditrice er alene i butikken, indøver hun gloser fra de nærmeste omgivelser, idet hun gentager de italienske udtryk for kager, køle-

skab, kasseapparat etc. højt for sig selv. Det er vel en nyttig strategi til den del af ordforrådsarbejdet, der berører tilegnelsen af konkrete substantiver, men det må helst ikke blive den eneste. Den tungeste elev i klassen, der, som han selv siger, ikke har sprogøre, magter ikke at få formuleret den mundtlige invitation til et stævnemøde med den udkårne italienerinde. Han skriver derfor sætningen op i håndfladen og læser den så op for hende. Ja, hvad gør en forelsket mand ikke!

Lad os blive et øjeblik ved dette kærestepar - det ene af filmens tre, og det eneste interkulturelle. 'Hun' er som sagt italiener, arbejder i køkkenet på en restaurant i Hvidovre og taler dårligt dansk. 'Han' er dansker, hotelreceptionist, prøver at lære italiensk på aftenskole, blandt andet for at blive i stand til at kommunikere med 'hende'. 'Han' gør mange kejtede og forgæves tilnærmelser, og først ved filmens afslutning finder de hinanden. Hvilke dogmer om sprogtilegnelse og kulturelle stereotyper får vi så bekræftet igennem denne lille fortælling i fortællingen?

For det første den almindelige uvidenhed om forskellen mellem receptiv og produktiv sprogbrug. Det strejfer ikke 'ham', at 'hun' måske forstår en del dansk, selv om hun ikke kan sige ret meget. Hvis sprogundervisningen havde omfattet noget om 'sproglig viden og bevidsthed', havde 'han' måske forstået, at det er typisk, ja forventeligt, at den receptive kunnen kommer før - og er langt større - end den produktive. En sådan indsigt ville have hjulpet ham meget i hans frieri-projekt.

For det andet lever 'hun' vist op til den stereotype italienerinde? Som en god katolsk pige tager hun ikke selv initiativ over for 'ham'; hun venter og håber, idet hun beder til Madonna om, at denne vil sende 'ham' over på den lokale restaurant, hvor 'hun' serverer.

Nu tilbage til kommunikationen i klasseværelset. Med så traditionelle undervisningsformer må man spørge sig selv, hvad der får deltagerne til at holde fast ved italienskundervisningen og endda rekruttere nye deltagere. Hvad er den egentlige drivkraft for disse standhaftige lærnere? Hvad er det, der motiverer dem? For nogle af

dem er det måske drømmen om fodbold, for andre drømmen om kærlighed og romantik? For alle er det måske essensen af det, som landet Italien står for: natur, sprog, kultur og mennesker?

Jeg fik lyst til at kommentere sprog-pædagogikken i filmen ikke mindst på grund af et kort replikskifte med min ledsager, da vi var på vej ud af biografen. Ud over roserne til filmen sagde jeg, at det var en meget forældet og uhensigtsmæssig sprogundervisning, vi overværede, hvortil min ledsager svarede: „Sådan er det i aftenskolen!“ Lad os håbe, det ikke er rigtigt - for sprogtilegnelsens skyld.

Jørgen og Finn på stadion. Foto fra filmen „Italiensk for begyndere“. Still fotograf: Lars Høgsted. Venligt stillet til rådighed af Zentropa Film.